

Η επανάσταση ως θεωρία και πράξη

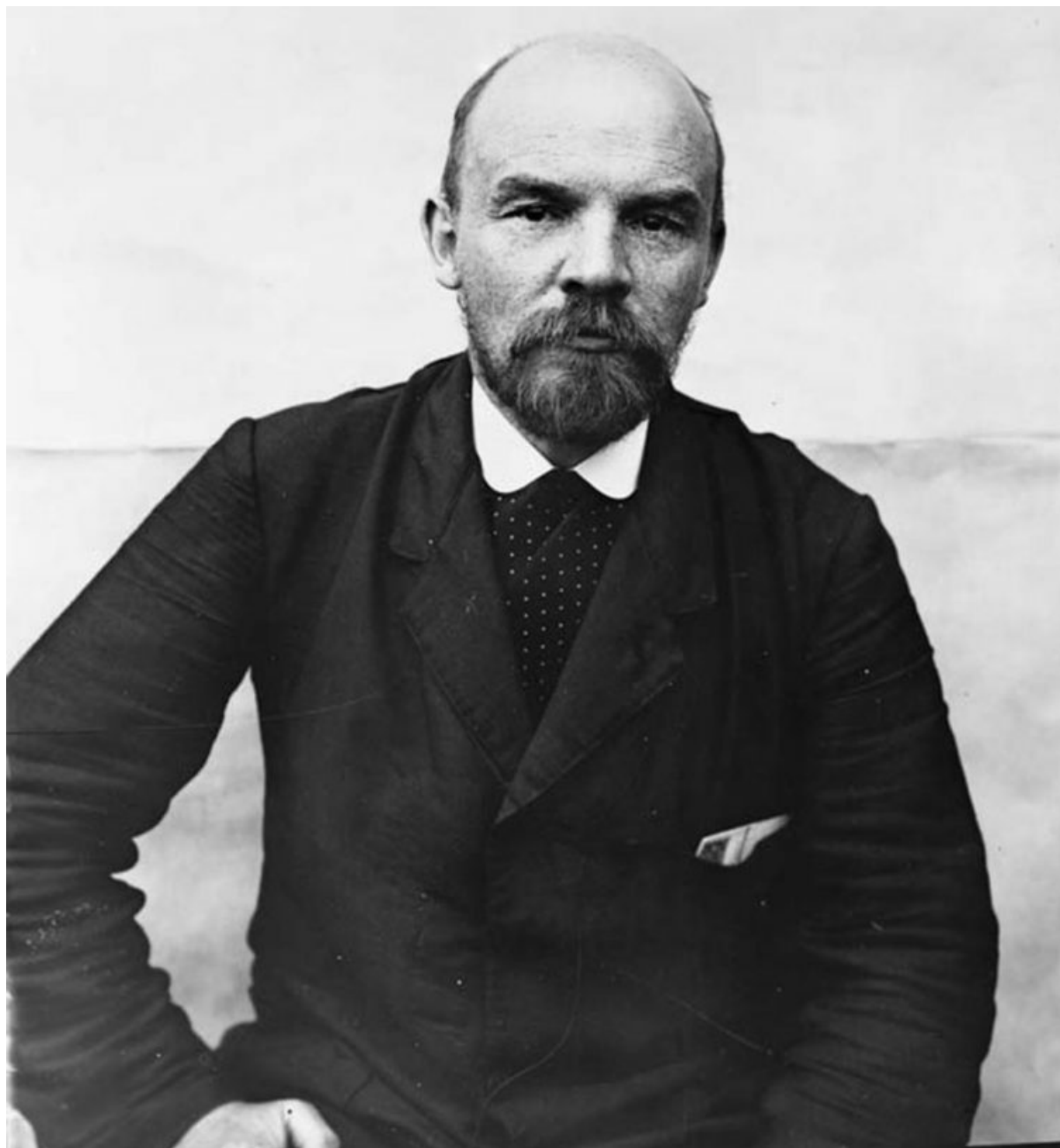
Αντώνης Δραγανίγος

Η συμβολή του Λένιν σε κρίσιμες καμπές

Δογματικός ή καιροσκόπος; Πραξικοπηματίας ή ταραχοποιός; Η αστική προπαγάνδα επιχειρεί να φορέσει στον Λένιν ένα βολικό κουστούμι. Αντίθετα, ο Λένιν εξέφραζε σε υψηλότατο βαθμό και την προσήλωση στο σκοπό και τη δυνατότητα να αφουγκράζεται τους εργάτες, και τη μαχητική υπεράσπιση του μαρξισμού και τη θεωρητική τόλμη πάνω στην ανάλυση των νέων φαινομένων.

Αταλάντευτη επιμονή στον τελικό στόχο

Τι ήταν τελικά ο Λένιν; Ένας «σιδερένιος επαναστάτης» με κύριο χαρακτηριστικό, την αταλάντευτη συνέπεια, την αποφασιστικότητα και την αμείλιχτη αντιμετώπιση των αντιπάλων του; Μήπως αντίθετα ήταν ένας οξυδερκής και ευέλικτος πολιτικός που άλλαζε θέσεις ανάλογα με τη συγκυρία ώσπου να επιβληθεί στο κόμμα του και σ' ολόκληρη τη Ρωσία; Ή μήπως ήταν ένας επαναστάτης με πολύ βαθιά γνώση και αταλάντευτη επιμονή στον τελικό στόχο και ταυτόχρονα ο ηγέτης με τη βαθιά αίσθηση του κάθε φορά «πολιτικού διακυβεύματος» και του συσχετισμού δυνάμεων, ο άνθρωπος που τόλμαγε να «παράγει» πολιτική και θεωρία μέσα στο καμίνι της ταξικής πάλης και των γεγονότων, να «σπάσει» διαδομένες και κυρίαρχες αντιλήψεις, να αναμετρηθεί με τον Μαρξ για να πάει τον υλισμό «πιο μακριά», ακριβώς για να συνδέσει το «σήμερα» με το «αύριο», να βρίσκει κάθε φορά τον «κρίκο» που σέρνει την αλυσίδα, τους αναγκαστικά πρωτότυπους δρόμους της ανατροπής και της επανάστασης.

Μπορεί κανείς να δει αυτή την πορεία ανατρέχοντας σε μερικούς βασικούς σταθμούς της σκέψης και της δράσης του. Η στάση του στην περίοδο του δημοκρατικού αγώνα για την ανατροπή του τσαρισμού, ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος και η διεθνιστική, επαναστατική στάση των μπολσεβίκων, η παρέμβασή του για το κράτος και την επανάσταση, με τη θεωρητική και προγραμματική αποτύπωση της λογικής για το «**τσάκισμα**» του κράτους και τέλος οι αφετηριακές κατευθύνσεις για το «**ενιαίο προλεταριακό**

μέτωπο», μετά τη νίκη της Οκτωβριανής Επανάστασης και τα επαναστατικά γεγονότα στην Ευρώπη αλλά και την αντεπίθεση του συστήματος.

Μετά το 1900 όταν το δημοκρατικό επαναστατικό κίνημα ανέβαινε στη Ρωσία το ερώτημα που έμπαινε ήταν ποιος και πώς θα ανατρέψει τον τσάρο. Το αντικείμενο της διαμάχης στη ρωσική σοσιαλδημοκρατία την περίοδο της δημοκρατικής επανάστασης που τη χώρισε σε **«δύο τακτικές»** και σε δύο ρεύματα, ήταν αν η δημοκρατική, αντιμοναρχική επανάσταση θα έχει σαν στόχο να ανοίξει τον δρόμο για την εργατική επανάσταση και τον σοσιαλισμό ή αν θα έχει σαν στόχο να οδηγήσει στην αστική δημοκρατία και, επομένως, αν ο δημοκρατικός αγώνας θα γίνει μαζί με την αστική τάξη ή εναντίον της.

Μπολσεβίκοι και μενσεβίκοι

Οι μπολσεβίκοι υποστήριζαν ότι αποφασιστικός, πλήρης δημοκρατικός αγώνας μπορεί να υπάρξει μόνο με την ηγεμονία του προλεταριάτου ενάντια στην αστική τάξη! Οι μενσεβίκοι, αντίθετα, αντιμετωπίζοντας με τυπικό και δογματικό τρόπο τον αστικό χαρακτήρα της επανάστασης, υποστήριζαν ότι την πρωτοκαθεδρία θα την έχει αντικειμενικά η αστική τάξη, ότι δημοκρατική επανάσταση μπορεί να γίνει μόνο σε συμμαχία μαζί της. Ο Λένιν υποστήριζε ότι **«το προλεταριάτο πρέπει να οδηγήσει τη δημοκρατική επανάσταση ως το τέλος, παίρνοντας μαζί του τη μάζα της αγροτιάς, για να τσακίσει με τη βία την αντίσταση της απολυταρχίας και να εξουδετερώσει την αστάθεια της αστικής τάξης... (και) να πραγματοποιήσει τη σοσιαλιστική επανάσταση, παίρνοντας μαζί τη μάζα των μισοπρολεταριακών στοιχείων του πληθυσμού για να συντρίψει με τη βία την αντίσταση της αστικής τάξης και να εξουδετερώσει την αστάθεια της αγροτιάς και των μικροαστών»**.

Ο άμεσος στόχος τακτικής (η συντριβή της απολυταρχίας από το προλεταριάτο με επαναστατικό τρόπο), τίθεται κάτω από την οπτική της σοσιαλιστικής επανάστασης, ως δρόμος για την προσέγγιση και την υλοποίησή της.

Στην πρώτη περίπτωση, η δημοκρατική αντιμοναρχική επανάσταση αντιμετωπιζόταν ως ο αναγκαίος κρίκος για την προετοιμασία των μαζών και το πέρασμα στη σοσιαλιστική επανάσταση. Στη δεύτερη αυτονομούνταν, ξεκοβόταν από τον **«στρατηγικό σκοπό»**. Στην πρώτη, ο άμεσος πολιτικός στόχος έμπαινε κάτω από την οπτική της επανάστασης. Στη δεύτερη, η επανάσταση έμπαινε κάτω από την οπτική του **«άμεσου στόχου»**.

Στην πρώτη περίπτωση, οι κινητήριες δυνάμεις της επανάστασης ήταν η εργατική τάξη και η φτωχή αγροτιά, στη δεύτερη σε αυτές ανήκε και η αστική τάξη. Στην πρώτη περίπτωση, σύμμαχα κόμματα ήταν τα επαναστατικά μικροαστικά κόμματα (προς τα οποία οι μπολσεβίκοι διατύπωσαν την πρόταση του **<<αριστερού συνασπισμού>>**) στη δεύτερη τα αστικά κόμματα και τα συμβιβαστικά μικροαστικά κόμματα.

Ο Λένιν είχε την τόλμη να αναπτύξει τον μαρξισμό στο ζήτημα της **«δικτατορίας του προλεταριάτου»**. Έδωσε συγκεκριμένη επαναστατική διέξοδο στους πόθους των μαζών, παλεύοντας για

ένα επαναστατικό καθεστώς («δικτατορία»), που δεν ήταν «δικτατορία του προλεταριάτου», αλλά «δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» και δεν ήταν «σοσιαλιστική», αλλά «δημοκρατική», που θα άνοιγε τον δρόμο για τη μετεξέλιξή της.

Αυτή η πείρα αποδείχτηκε κρίσιμη σε όλη την ιστορία του κομμουνιστικού κινήματος μέχρι και σήμερα. Γιατί, για παράδειγμα, αν το κομμουνιστικό κίνημα στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο έδινε τον δημοκρατικό, αντιφασιστικό του αγώνα με τη λενινιστική αντίληψη της πάλης για τη δημοκρατία δεν θα έβρισκε «**συμμάχους**» στην αστική τάξη και τις «**δυτικές δημοκρατίες**», δεν θα έκανε αστικές αλλά επαναστατικές/δημοκρατικές κυβερνήσεις, δεν θα υποτασσόταν στην αστική δημοκρατία αλλά ίσως άνοιγε τον δρόμο για τον σοσιαλισμό.

Ίσως ο πιο «γνωστός» Λένιν είναι αυτός του Κράτους και επανάσταση. Ήταν ο ηγέτης εκείνος που μέσα στην καρδιά των γεγονότων κατάφερε να είναι «**επαναστάτης με έναν τρόπο συγκεκριμένο**», δηλαδή να «**ανακαλύψει**» και να αναδείξει τους πρωτότυπους ιστορικούς δρόμους μέσα από τους οποίους ο «**τυφλοπόντικας της ιστορίας**» έσκαβε τα λαγούμια του μέχρι να βγει στο φως της ημέρας. Ο Λένιν ήταν μέχρι το τέλος σταθερός στη μαρξιστική λογική της «**συντριβής του κράτους**», ερώτημα που διαχρονικά αποτελεί την κύρια διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στις επαναστατικές και τις ρεφορμιστικές αντιλήψεις. Έδωσε τη μάχη με τους ηγέτες και τους θεωρητικούς της Β' Διεθνούς, που ήδη πίστευαν στην «**ειρηνική μετεξέλιξη του καπιταλισμού**». Όμως η αναγνώριση αυτής της συνεισφοράς δεν είναι αρκετή.

Ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι είχαν την οξυδέρκεια και την τόλμη να δουν την «πραγματική κίνηση», να γενικεύσουν την πείρα της πραγματικής δράσης των μαζών

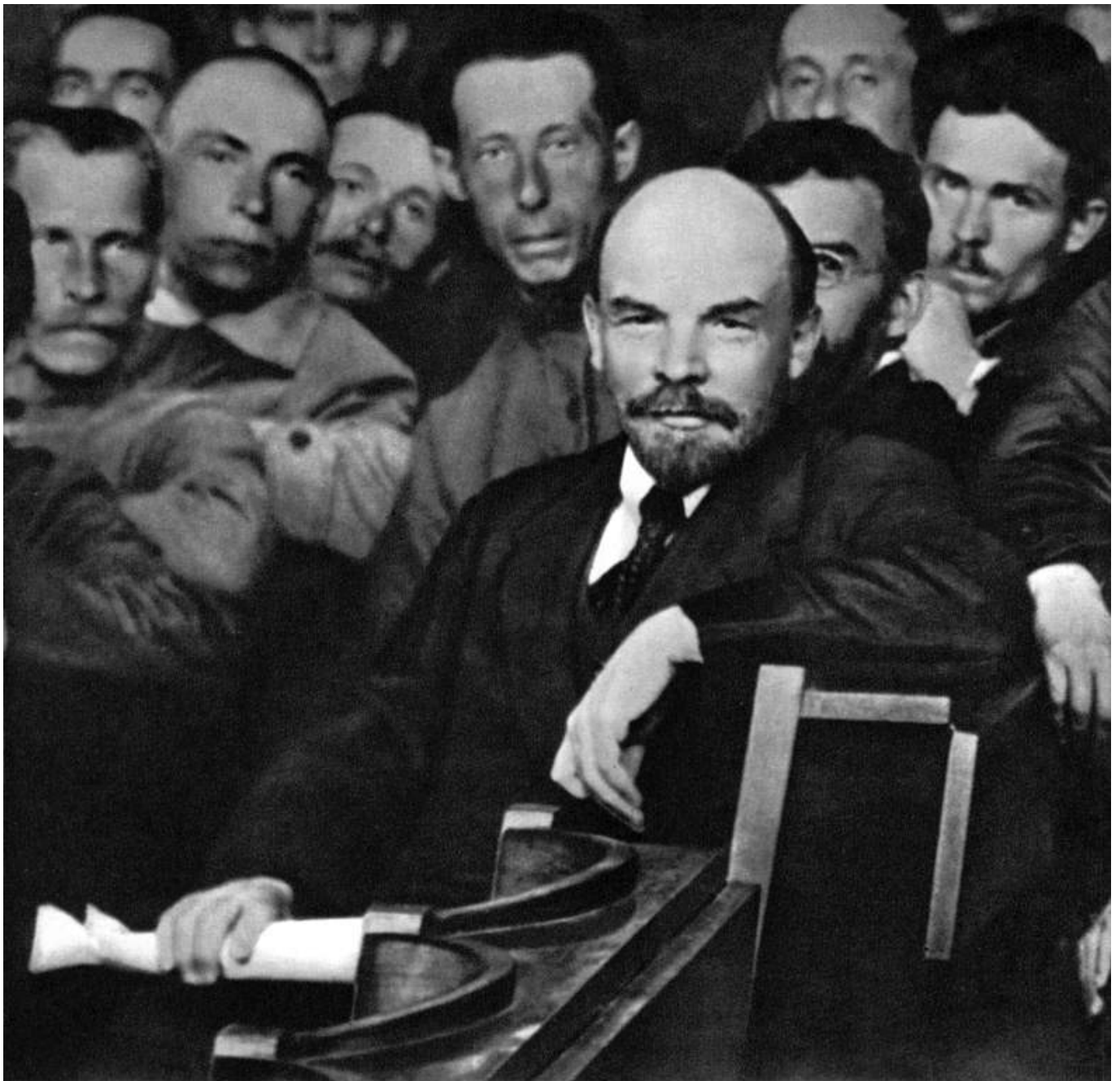
Τα Σοβιέτ δεν υπάρχουν στον Μαρξ. Ίσως να μην υπήρχαν εξ αρχής ούτε στη σκέψη του Λένιν. Τα Σοβιέτ ήταν η συγκεκριμένη μορφή που η πρωτότυπη επαναστατική δράση των μαζών έδωσε στον πόθο

τους να πάρουν οι ίδιες την εξουσία, για να σταματήσουν τον πόλεμο και να επιβάλλουν την ειρήνη, να πάρουν επιτέλους τη γη από τα χέρια των τσιφλικάδων, να εξασφαλίσουν το ψωμί απέναντι στο σαμποτάζ και τη βία των καπιταλιστών. Και ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι, σαν γνήσιοι επαναστάτες που ήταν είχαν την οξυδέρκεια και την τόλμη να δουν την **«πραγματική κίνηση»**, να γενικεύσουν την πείρα της πραγματικής δράσης των μαζών, πέρα από τα στερεοποιημένα δικά τους σχήματα, να συνδέσουν τη θεωρητική σύλληψη με αυτή την κίνηση ώστε να αναδείξουν τα Σοβιέτ σαν την **«επιτέλους ανακαλυφθείσα»**, αυθεντικά λαϊκή μορφή της δικτατορίας του προλεταριάτου. Να οδηγήσουν μέσα από αυτή τη μορφή στο καθεστώς που η **«καθαρίστρια θα μπορεί να κυβερνάει»**.

Από τότε κύλισε πολύ νερό στο αυλάκι. Το κράτος άλλαξε και οι αστικές θεωρίες για το κράτος οπωσδήποτε εξελίχτηκαν, χωρίς ίσως να αναπτυχθεί αντίστοιχα και ο μαρξισμός. Σήμερα το κράτος της αστικής τάξης, ιδιαίτερα στην αναπτυγμένη κοινοβουλευτική του μορφή, είναι ένας πολύ πιο πολυπλόκαμος μηχανισμός, δεμένος με χιλιάδες νήματα και μηχανισμούς με το κεφάλαιο. Ένας μηχανισμός που οργανώνει την παραγωγή και την αναπαραγωγή σε όφελος της αστικής τάξης, που οργανώνει και καθορίζει τη γνώση, τον καταμερισμό της εργασίας και τις μορφές εκμετάλλευσης, που διαρκώς κατακερματίζει και εξατομικεύει την εργατική τάξη ώστε να δημιουργεί τον ατομικό **«πολίτη»**, που νοηματοδοτεί και δίνει συγκεκριμένο ταξικό περιεχόμενο και λειτουργία σε όλες τις **«επιμέρους αντιθέσεις»** ώστε να συνεχίζεται απρόσκοπτα και να ενισχύεται η καπιταλιστική εκμετάλλευση.

Αν η αριστερά είχε στοιχειωδώς αφομοιώσει τις λενινιστικές, γενικότερα τις μαρξιστικές, αντιλήψεις για το κράτος, δεν θα είχε πέσει τόσο εύκολα θύμα του **«αριστερού κυβερνητισμού»** του ΣΥΡΙΖΑ. Δεν θα εμπιστευόταν τόσο μαζικά αυτούς που έλεγαν ότι με μια **«αριστερή κυβέρνηση»**, μέσα στα όρια του κράτους και των ιμπεριαλιστικών μηχανισμών θα αλλάξει η κατάσταση. Δεν θα υπέκυπτε στις αντιλήψεις που είναι **«ενάντια στην εξουσία**

γενικά», που αυτονομούν την «εξουσία από το ταξικό της περιεχόμενο» και καταντούν να αναζητούν φαντασιακές «κοινότητες ελευθερίες» με άθικτο το κράτος και την εξουσία του κεφαλαίου. Δεν θα συμφωνούσε με εκείνες τις απόψεις που ιστορικά αυτονομούν άλλοτε το ζήτημα της δημοκρατίας, άλλοτε το περιβάλλον, άλλοτε τα ζητήματα των «ταυτοτήτων» (φυλής, φύλου, καταγωγής, εθνότητας, θρησκείας κτλ) για να γίνονται έρμαιο ενός κάποιου ρεφορμισμού και τελικά ενός κάποιου φιλελεύθερου δικαιωματοσμού.

Η καθοριστική ρήξη με τον σοσιαλ-σωβινισμό

► Η γραμμή της μετατροπής του **«ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο»**

Αν από πολλές πλευρές επιδιώκεται να ξεχαστεί ο Λένιν του Κράτος και επανάσταση, ακόμα πιο κρίσιμο ζήτημα είναι η λενινιστική κληρονομιά στην περίοδο του ιμπεριαλιστικού Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ακριβώς γιατί είμαστε σε μια περίοδο που οι ιμπεριαλιστικές και αστικές αντιθέσεις παροξύνονται.

Ο διεθνής σοσιαλισμός και τότε διασπάστηκε σε δύο ρεύματα. Το ένα, το σοσιαλσοβινιστικό υποστήριζε τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο υπό τη σημαία της **«υπεράσπισης της πατρίδας»**. Ψήφιζε τις πολεμικές δαπάνες, συμμετείχε στις αστικές κυβερνήσεις, στεκόταν στο πλάι της αστικής τάξης της χώρας του. Το άλλο, το διεθνιστικό-επαναστατικό, υποστήριζε ότι ο πόλεμος ήταν ιμπεριαλιστικός από την πλευρά όλων των εμπλεκομένων, πάλευε για τη **«μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο»**, για την ήττα της αστικής τάξης της χώρας του, για την έξοδο από τον πόλεμο με επανάσταση. Η υποστήριξη του ιμπεριαλιστικού πολέμου από τη Β΄ Διεθνή ήταν η βασική αιτία της κρίσης και της χρεοκοπίας της.

Ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι είχαν τη γενναιότητα από τη γενική εκτίμηση για τον χαρακτήρα του πολέμου να βγάλουν το αναγκαίο πολιτικό συμπέρασμα ορίζοντας ότι **«Το καθήκον (σ.σ. της επαναστατικής σοσιαλδημοκρατίας) το εκφράζει μόνο το σύνθημα της μετατροπής του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε πόλεμο εμφύλιο και ο κάθε συνεπής ταξικός αγώνας σε καιρό πολέμου, η κάθε σοβαρά εφαρμοζόμενη τακτική “μαζικής δράσης” οδηγεί αναπότρεπτα σε αυτό το σύνθημα»** .

Με βάση αυτή τη διαχωριστική γραμμή, οι μπολσεβίκοι χάραζαν τακτική (άρνηση για τη συμμετοχή στις πολεμικές κυβερνήσεις και πάλη για την ανατροπή τους, υπεράσπιση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση των εθνών κ.λπ.), οικοδομούσαν γενικότερες ή

επιμέρους συμμαχίες (με τα ταλαντευόμενα μισο-πασιφιστικά στοιχεία της Β' Διεθνούς που αναγνώριζαν τον **«ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα του πολέμου»**), και έπαιρναν πρωτοβουλίες, όπως η Διεθνής του Τσίμερβαλντ.

Η τακτική του ενιαίου εργατικού μετώπου

Ο πιο γνωστός Λένιν, αυτός του **«Ενιαίου Εργατικού Μετώπου»**, ίσως είναι και ο πιο διαστρεβλωμένος. Γιατί πολλές φορές η λενινιστική παράδοση του ενιαίου εργατικού μετώπου ερμηνεύτηκε σαν δρόμος συμμαχίας με τη σοσιαλδημοκρατία και σαν υποταγή στη **«συνδικαλιστική γραφειοκρατία»**.

Αντιθέτως, το ενιαίο προλεταριακό μέτωπο συγκροτούσε μια επαναστατική τακτική, για την απόσπαση της εργατικής πλειοψηφίας από τα μαζικά ρεφορμιστικά ρεύματα. Επεδίωκε, σε συνθήκες υποχώρησης των επαναστατικών δυνάμεων, **«σχετικής σταθεροποίησης του καπιταλισμού»** και ισχυρής καπιταλιστικής επίθεσης, να οργανώσει όχι τη συμμαχία αλλά τις προϋποθέσεις μιας πετυχημένης ρήξης με τον ρεφορμισμό.

Συγκεκριμένα: Πρώτο, ένα πολιτικό πρόγραμμα υπεράσπισης των εργατικών δικαιωμάτων ενάντια στα **«μίνιμουμ προγράμματα»** διάσωσης του καπιταλισμού των ρεφορμιστικών δυνάμεων. Δεύτερο, την ανώτερη συγκρότηση των κοινωνικών και πολιτικών πρωτοποριών. Γι' αυτό στη διάρκεια του 3ου Συνεδρίου της Κομμουνιστικής Διεθνούς, ο Λένιν έδωσε μάχη να μην προσχωρήσουν στη Διεθνή τα **«ενδιάμεσα ρεύματα»** της 21/2 Διεθνούς και να ιδρυθεί η **«κόκκινη συνδικαλιστική διεθνής»**. Τρίτο, την ενίσχυση της ενωτικής τακτικής προς τα ρεφορμιστικά ρεύματα, ιδιαίτερα στα ενδιάμεσα **«κεντριστικά»** ρεύματα, για την ενότητα της εργατικής τάξης, για το άνοιγμα δρόμων επικοινωνίας, για να μην ξεκοπεί η πρωτοπορία από τις εργατικές μάζες στην περίοδο της υποχώρησης και συντριβεί.

Γι' αυτό, ακριβώς, έδωσε σκληρή μάχη με τον **«αριστερισμό»**, που κήρυσσε την αλόγιστη έξοδο από τα μαζικά ρεφορμιστικά συνδικάτα και τη δημιουργία επινοημένων **«κόκκινων συνδικάτων»** ή δεν κατανοούσε τις τακτικού χαρακτήρα **«ενωτικές**

πρωτοβουλίες» για κοινή δράση προς τα κόμματα της Β' Διεθνούς (η γνωστή αντιπαράθεση γύρω από το «**ανοιχτό γράμμα**» του ΕΚΚΓ προς τα σοσιαλιστικά κόμματα κ.λπ.).

Πηγή:prin.gr